

Sermo in omnes sanctos

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΠΑΝΤΑΣ

Εὐλόγησον, Δέσποτα. Ἦρεμῆν ἐβουλόμην, καὶ μὴ δημοσιεύειν ἀγροικίζουσαν γλῶσσαν· μέγα γὰρ σιωπῆ, ὅτ' ἂν ὁ λόγος εὐτελής· καὶ θαυμαστὸν ἡσυχία, ἀπαιδευσίας παρουσίας· φιλόσοφος τε ἄκρος διὰ σιγῆς καλύπτων ἀμαθίαν. Τοῦτο καγὼ πράττειν προηρούμην τὸ ἄσθε 10.1200 νὲς τῆς οἰκείας ἐπιστάμενος γλώσσης· ἀλλ' ἔλκει με πρὸς τὸ λέγειν τῶν ὀρωμένων ἢ ὄψις.

Ἐπεὶ οὖν ἡ πανήγυρις λαμπρὰ καὶ τὸ θέατρον συνεχῆς, καὶ ζέων ἐστὶ τῆ πίστει ὁ ἡμέτερος σύλλογος· ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου θαρρόυντος τραπήσομαι· μάλιστα τοῦ Πατρὸς εὐχομένου, τῆς Ἐκκλησίας συναγωνιζομένης, μαρτύρων ἁγίων πρὸς τοῦτο ῥωννύντων τὸ ἄσθενές. Οὗτοι γὰρ καὶ γέροντας ἔπεισαν σὺν ἰδρωτί πολλῷ μακρὰν ἐξανύσαι πορείαν, καὶ τὰ σφαλλόμενα βήματα τῆ βακτηρία τοῦ λόγου στηρίζειν κατηνάγκα ζον· καὶ τὸ θῆλυ προέτρεψαν συνοδοιπορεῖν νεανίσκοις· καὶ τὴν νηπιάζουσαν ἡλικίαν ἔρπουσαν ἐν ταῦθα παρήγαγον μάρτυρες κατὰ θανάτου σκιρτῶντες, ξίφεσιν ἐγγελῶντες, θυμὸν τυραννικὸν διαρπάζοντες, θάνατον ἀθανασίας πρόξενον ἀνθαρπάζοντες, ἐν ἰδίῳ πτώματι τὴν νίκην οἰκειούμενοι, διὰ σώμα 10.1201 τος ἀναπηδῶντες πρὸς οὐρανόν. Τὰ μέλη διασκορπίζοντες ἵνα σφίγξωσι τὰς ψυχὰς, τὰ κληῖθρα τῆς ζωῆς διαρρήξαντες ἵνα τὰς κλεῖς ἀνοίξωσι τῶν οὐρανῶν. Ὁ ἀπιστῶν ὅτι θάνατος καταλέλυται, ἄδης πεπάτηται, ὅτι τούτου τὰ δεσμὰ διεβράβη· ὅτι τύραννος δέδεται· βλεπέτω μάρτυρας κυβιστῶντας κατὰ θανάτου, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ νίκην ἀνευφημοῦντας. Ὡ τοῦ θαύματος. Ἀφ' οὐπὲρ Χριστὸς τὸν ἄδην ἐσκύλευσεν, ἄνθρωποι κατωρχήσαντο τοῦ θανάτου. Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ἄδη, τὸ νίκος; Ἐσκύλευται ὁ ἄδης καὶ ὁ διάβολος; καὶ τῆς ἀρχαίας ἀφήρηται πανοπλία· καὶ τοῦ οἰκείου κράτους ἐκβέβληται· καὶ καθάπερ ὁ Γολιάθ τῷ οἰκείῳ ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη, οὕτω καὶ ὁ διάβολος θάνατον γεννήσας, διὰ θανάτου τροποῦται· καὶ τὴν εὐχερῆ μέθοδον τῆς οἰκείας ἀπάτης, ὄργανον ἰσχυρὸν τῆς ἰδίας ἀπωλείας εὐρίσκει· καθάπερ ἄγκιστρον περιπαρεῖς τῆ Θεότητι, καὶ τὸ σύνηθες δέλεαρ καταπιὼν ἀγρευεταί σαφῶς ὁ ἀγρεύειν οἰόμενος· καὶ Θεὸν ἀντὶ ἀνθρώπου κρατήσας. Διὰ τοῦτο μάρτυρες σκιρτῶσιν τὴν τοῦ δράκοντος κεφαλὴν· καὶ πᾶν εἶδος βασάνων ὑπερορῶσιν. Ἀφ' οὗ γὰρ ὁ δεῦτερος τὸν πρῶτον Ἀδὰμ ἐκ τοῦ πυθμένου τοῦ ἄδου ὡς τὸν Ἰωνᾶν ἐκ τοῦ κήτους ἀνήγαγεν, καὶ τὸν ἀπατηθέντα, εἰς ἐντροπὴν τοῦ ἀπατήσαντος, οὐρανοπολίτην ἀνέδειξεν· ἐξ ἐκείνου πύλαι ἄδου ἐκλείσθησαν· καὶ πύλαι οὐρανοῦ ἀνεώχθησαν· ἀκώλυτον τοῖς μετὰ πίστεως ἀνιοῦσιν παραχωροῦσαι τὴν εἴσοδον. Πάλαι μὲν Ἰακώβ κλίμακα ἐστηριγμένην ἕως τοῦ οὐρανοῦ ἐθεάσατο, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας· νυνὶ δὲ διὰ τὸν ἄνθρωπον ἄνθρωπος γενόμενος ὁ φιλόανθρωπος τὸν ἀπάνθρωπον λακτίσας τῷ ποδὶ τῆς Θεότητος, καὶ τὸν ἄνθρωπον βαστάσας τῆ χειρὶ τῆς χριστότητος, τὸν ἄβατον αἰθέρα ποσὶν ἀνθρωπίνοις πεζεύσασθαι παρεσκεύασεν. Τότε οἱ ἄγγελοι ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον· νυνὶ δὲ ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος οὐκ ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει· καὶ πόθεν γὰρ ποῦ μεταστήσεται ὁ πανταχοῦ παρῶν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ συνέχων τὰ [κόσμου] πέρατα;

Ἄπαξ γὰρ κατέβη καὶ ἄπαξ ἀνέβη· οὐ 10.1204 μεταβάσει χρησάμενος φύσεως, ἀλλὰ συγκαταβάσει φιλανθρώπου χριστότητος· ὁ Λόγος τῷ Πατρὶ συγκαθήμενος, καὶ ὁ Λόγος ἐν τῇ μήτρᾳ ἀυλιζόμενος, καὶ ὁ Λόγος πανταχοῦ

εὕρισκόμενος, καὶ [τοῦ] τῶν ὅλων [Θεοῦ] μηδέποτε χωριζόμενος. Ἐγέλα ποτὲ πλατὺν κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὁ διάβολος γέλωτα, καὶ ταῖς συμφοραῖς ἡμῶν ἔορταῖς ἐπευφραίνεται. Ἄλλ' ὁ μὲν γέλως τριήμερος· ὁ δὲ θρῆνος αἰώνιος· καὶ πλατὺς γέλως θρῆνον αὐτῷ πλατύτερον κατεσκεύασεν, δάκρυον ἀδιάλειπτον, κλαυθμὸν ἀπαρηγόρητον· βέλος ἐγκάρδιον. Τοῦτο τὸ βέλος ἐν τῇ παρθενικῇ καμίνῳ, οἶον ἠθέλησεν, καὶ ὡς ἠθέλησεν, διὰ πυρὸς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ὁ πολεμάρχης ἐχάλκευσεν· καὶ στομῶσας τῇ ἐνεργείᾳ τῆς ἀηττήτου θεότητος, καὶ βάψας τῷ ὕδατι τοῦ ἀχράντου βαπτίσματος, καὶ ἀκονήσας τοῖς ἀπαθέσι παθήμασιν, καὶ στιλβῶσας διὰ τῆς μυστικῆς ἀναστάσεως· δι' ἑαυτοῦ πανστρατιᾶ τὸν ἀλάστορα ἐθανάτωσε. Ποῖος οὖν λόγος ἢ τὴν ἡμετέραν χαρὰν ἢ τὴν ἐκείνου συμφορὰν διηγῆσεται; Ὁ γὰρ ποτὲ ἀρχάγγελος, νῦν διάβολος· ὁ ποτὲ ἐν οὐρανοῖς διαιτώμενος, νῦν ὡς ὄφεις ἐπὶ γῆς θεωρεῖται συρόμενος· ὁ ποτὲ μετὰ τῶν χερουβὶμ ἀγαλλόμενος, νῦν ἐν τῇ φυλακῇ τῶν χοίρων ἐγκέκλεισται ὀδυνόμενος· ὄνπερ τροπωσόμεθα ἐναντία τῆς ἐκείνου φρονήσαντες προαιρέσεως· χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.